

SMERNICA IFLA PRE SLUŽBY DETSKÝCH KNIŽNÍC

IFLA Guidelines for Children's Library Services

Copyright © International Federation of Library Associations and Institutions, 2003

Slovak edition © Spolok slovenských knihovníkov/Slovak Librarians Association

Translation © Ing. Silvia Stasselová, 2010

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

SMERNICA IFLA PRE SLUŽBY DETSKÝCH KNIŽNÍC

PREDSLOV

Globálne spoločenstvo a požiadavky informačného veku pretvorili knihovníctvo a využívanie technológií tak, aby potvrdili a posilnili ekonomickú, kultúrnu a komunikačnú revolúciu v súčasnom svete.

Návrh smernice bol vypracovaný členmi Stáleho výboru Sekcie knižníc pre deti a mládež (Libraries for Children and Young Adults Section) ako implementačný nástroj pre knižnice všetkých veľkostí a ekonomickej úrovne.

Táto smernica dopĺňa predchádzajúce dokumenty IFLA – *Manifest IFLA/UNESCO pre verejné knižnice*, *Služby verejných knižníc: Smernicu IFLA/UNESCO pre rozvoj a Smernicu IFLA pre knižničné služby pre mládež*.

ÚVOD

Knižničné služby poskytované deťom neboli pre deti a ich rodičov na celom svete nikdy také dôležité, ako je to dnes. Prístup k znalostiam a multikultúrnemu bohatstvu sveta, ako aj celoživotné vzdelávanie a gramotnosť sa stali prioritou našej spoločnosti. Kvalitná detská knižnica vybavuje deti zručnosťami pre celoživotné vzdelávanie a zvyšuje ich gramotnosť, ktorá im umožní zúčastňovať sa na rozvoji spoločnosti.

Mali by neustále reagovať na narastajúce zmeny v spoločnosti a uspokojovať informačné, kultúrne a voľnočasové potreby všetkých detí. Každé dieťa by malo dôverne poznať miestnu knižnicu a byť schopné nájsť si cestu ku knižniciam vo všeobecnosti.

CIEĽ

Cieľom smernice je pomôcť verejným knižniciam v krajinách na celom svete, aby poskytovali deťom vysoko kvalitné knižničné služby.

PUBLIKUM

Publikom tejto smernice sú knihovníci v praxi, správcovia a manažment knižníc, študenti a školitelia v tréningových programoch knižničnej a informačnej vedy.

PRVÁ ČASŤ

Poslanie

„Poskytovaním širokej škály materiálov a aktivít verejné knižnice dávajú deťom príležitosť zažiť radosť z čítania a vzrušenie z objavovania vedomostí a diel obrazotvornosti. Deti a ich rodičov treba učiť, ako čo najlepšie využívať knižnicu a ako rozvíjať svoje zručnosti pri používaní tlačенých a elektronických médií.

Verejné knižnice majú osobitnú zodpovednosť za podporu čítania a propagovanie kníh a iných médií pre deti. Knižnica musí organizovať špeciálne podujatia pre deti (napr. rozprávanie príbehov) a aktivity súvisiace s knižničnými službami a zdrojmi.

Deti treba podporovať pri využívaní knižnice od útleho veku, pretože tak je pravdepodobnejšie, že zostanú jej používateľmi aj v ďalších rokoch.

Vo viacjazyčných krajinách by mali byť knihy a audiovizuálne materiály pre deti k dispozícii v ich materskom jazyku “.

(Služby verejných knižníc: Smernica IFLA/UNESCO pre rozvoj, 2001)

DRUHÁ ČASŤ

Uspokojovanie potrieb detí

Dohovor o právach dieťaťa Organizácie spojených národov zdôrazňuje právo každého dieťaťa na rozvoj jeho plného potenciálu, právo na otvorený a slobodný prístup k informáciám, materiálom a programom, a to za rovnakých podmienok pre všetky deti bez ohľadu:

- ▶ na vek,
- ▶ rasu,
- ▶ pohlavie,

- ▶ náboženské, národné a kultúrne zázemie,
- ▶ jazyk,
- ▶ spoločenské postavenie alebo
- ▶ osobné schopnosti a zručnosti.

Výchova detí je záležitosťou miestnej komunity, nejde o globálnu záležitosť, aj keď je výchova detí ovplyvňovaná globálnymi otázkami.

Cieľové skupiny

Cieľové skupiny vítané detskými knižnicami, či už individuálne, alebo v skupinách, zahŕňajú:

- ▶ dojčatá a batoláta,
- ▶ deti v predškolskom veku,
- ▶ školáci vo veku do 13 rokov,
- ▶ skupiny so špeciálnymi potrebami,
- ▶ rodičia a ostatní rodinní príslušníci,
- ▶ opatrovatelia,
- ▶ ostatní dospelí, pracujúci s deťmi, knihami a médiami.

Ciele

- ▶ Podporovať právo každého dieťaťa:
 - ▶ na informácie,
 - ▶ funkčnú, vizuálnu, digitálnu a mediálnu gramotnosť,
 - ▶ kultúrny rozvoj,
 - ▶ rozvoj čitateľských návykov,
 - ▶ celoživotné vzdelávanie,
 - ▶ kreatívne programy vo voľnom čase.
- ▶ Poskytovať deťom otvorený prístup ku všetkým zdrojom a médiám.
- ▶ Zabezpečovať rôzne aktivity pre deti, rodičov a opatrovateľov.
- ▶ Uľahčovať vstup rodín do komunity.
- ▶ Posilňovať postavenie detí a obhajovať ich slobodu a bezpečnosť.
- ▶ Povzbudzovať deti, aby sa stali sebaistými a kompetentnými ľuďmi.
- ▶ Usilovať o mierumilovný svet.

Financovanie

Deti sú hodnotnou „investíciou“.

Detské knižnice potrebujú taký rozpočet, aby mohli zachovať a zlepšovať kvalitu materiálov a služieb poskytovaných verejnosti.

Štandardné rozpočty môžu byť doplnené externými zdrojmi financovania, ako sú napríklad:

- ▶ štátne dotácie (na špeciálne programy a nové iniciatívy),
- ▶ kultúrne organizácie (na hudbu, tanec, divadlo, umenie, historické a etnické prezentácie),
- ▶ vydavatelia (na návštevy autorov alebo ilustrátorov a iných...),
- ▶ sponzorstvo (miestne firmy a dobrovoľnícke organizácie na podporu konkrétnych podujatí),
- ▶ mimovládne organizácie,
- ▶ vyvážené zdroje „matching funds“.

Materiály

Detské knižnice by mali obsahovať rôzne materiály, vhodné pre jednotlivé vekové skupiny, a to vo všetkých formátoch, vrátane tlačených materiálov (knihy, časopisy, komiksy, brožúry), médií (CD, DVD, audio a video kazety), hračky, didaktické hry, počítače, softvér a pripojenie.

Výberové kritériá

Pri budovaní zbierok a služieb by knihovníci mali vybrať materiály, ktoré:

- ▶ sú vysoko kvalitné,
- ▶ vekovo primerané,
- ▶ aktuálne a presné,
- ▶ sú odrazom rôznych hodnôt a názorov,
- ▶ odrazom kultúry miestnej komunity,
- ▶ uvedením do globálnej problematiky.

Priestory

Deti všetkých vekových kategórií by mali vnímať knižnicu ako otvorené, pozývajúce, atraktívne, podnetné a bezpečné miesto na návštevu.

V ideálnom prípade by sa mali knižničné služby pre deti poskytovať vo vlastných knižničných priestoroch, ktoré musia byť ľahko rozoznateľné (napr. špeciálny nábytok, dekorácie a farby) a zreteľne odlišené od ostatných častí knižnice.

Knižnice ponúkajú verejný priestor, kde sa môžu deti navzájom stretávať alebo sa môžu stretávať a nadväzovať kontakty vo virtuálnom priestore prostredníctvom počítačov knižnice.

Služby

Knižničné služby pre deti by sa mali považovať za rovnako dôležité a malo by sa k nim pristupovať rovnako ako k službám pre dospelých.

Detské knižnice by mali uspokojovať informačné, kultúrne a voľnočasové potreby detí v komunite:

- ▶ požičiavaním rôznych materiálov,
- ▶ poskytovaním informačných a referenčných služieb,
- ▶ pomocou pri výbere materiálov,
- ▶ zapojením detí do výberu materiálov a rozvoja knižničných služieb,
- ▶ ponukou školení zameraných na knižničné zručnosti a informačnú gramotnosť,
- ▶ realizáciou motivačných aktivít (propagácia čítania),
- ▶ ponukou kreatívnych programov a rozpráváním príbehov,
- ▶ vzdelávaním rodičov a opatrovateľov,
- ▶ poskytovaním referenčných služieb a školení pre opatrovateľov, predškolských učiteľov, učiteľov a knihovníkov,
- ▶ spolupracou s komunitnými organizáciami a inštitúciami.

Budovanie sietí

Sieť s ďalšími organizáciami a inštitúciami v miestnej komunite je veľmi dôležitá a prospešná.

- ▶ Prieskum informačných a kultúrnych potrieb komunity a snaha o uspokojenie týchto potrieb knižničnými zdrojmi zabezpečuje, že miestne inštitúcie nesúťažia, ale spolupracujú v prospech detí.
- ▶ Školy sú dôležitými partnermi. Školská knižnica podporuje vzdelávací proces a detská knižnica sa zaoberá individuálnym vzdelávaním a voľnočasovým čítaním.
- ▶ Zdravotné strediská, denné stacionáre, materské školy a iné opatrovateľské miesta sú potrebnými a vítanými partnermi, predovšetkým pri aktivitách na propagáciu čítania pre deti, rodičov a odborníkov.

Propagácia

Pozitívny obraz detských knižníc v očiach verejnosti je veľmi dôležitý, pretože konkurencia pri získavaní dieťaťa a jeho záujmov narastá.

Čítanie a gramotnosť sú nevyhnutné zručnosti pre komunikáciu a ich hodnota sa musí neustále upevňovať.

Ludské zdroje

Efektívne a odborne vedené detské knižnice si vyžadujú zaškolených a angažovaných detských knihovníkov.

Požadované predpoklady zahŕňajú:

- ▶ entuziazmus,
- ▶ dobré komunikačné a interpersonálne zručnosti, schopnosť pracovať v tíme a schopnosť riešiť problémy,
- ▶ schopnosť budovať vzťahy a spolupracovať,
- ▶ schopnosť iniciovať, byť flexibilný a otvorený zmenám,
- ▶ schopnosť analyzovať potreby používateľov, plánovať, riadiť a hodnotiť služby a programy,
- ▶ záujem osvojiť si nové zručnosti a profesionálne sa rozvíjať.

Detskí knihovníci musia mať okrem toho poznatky:

- ▶ o detskej psychológii a vývoji,
- ▶ teórii rozvoja a propagácii čítania,
- ▶ umeleckých a kultúrnych príležitostiach,
- ▶ literatúre pre deti v knižnej forme a príbuzných médiách.

Riadenie a hodnotenie

Je dôležité, aby sa vedúci knižničných služieb pre deti podieľali na procese plánovania knižnice ako celku a zabezpečili povedomie a podporu knižničných služieb pre deti v spoločných cieľoch a dlhodobých plánoch knižnice.

Spol'ahlivé informácie o výkonnosti sú nevyhnutným nástrojom hodnotenia a zlepšovania.

- ▶ Zber štatistických údajov o zdrojoch, zamestnancoch, službách, výpožičkách, aktivitách atď.; poskytovanie údajov pre plánovanie, ktoré zabezpečia zodpovedné a kvalifikované manažérske rozhodnutia.
- ▶ Meranie výkonu personálu na základe štandardizovaných kompetencií.

TRETIA ČASŤ

Prosíme o Vaše príspevky!

- ▶ Stály výbor Sekcie knižníc pre deti a mládež IFLA žiada o Vašu pomoc.
- ▶ Prosím, prihláste sa do Sekcie a pošlite príklady „úspešnej praxe“, aby boli zaradené na webovú stránku Sekcie IFLA.
- ▶ Prosím, pošlite informácie predsedovi výboru a informačnému koordinátorovi na úpravu a uverejnenie.

Ďalšie informácie

Smernica bola publikovaná v podobe príručky, ktorú vydala Sekcia knižníc pre deti a mládež a bola financovaná spoločne s Verejnou knižnicou Medveščak, Záhreb, Chorvátsko (december 2003).

Ak máte záujem o prácu v Sekcii, staňte sa členom IFLA a zaregistrujte sa do Sekcie.

© IFLA Pre ďalšie informácie a viac podrobností kontaktujte Sekciu na IFLANET: <<http://www.ifla.org>>. Tlačené vydanie smernice si možno objednať u informačného koordinátora.

Smernica vznikla na základe návrhu, ktorý napísala pracovná skupina Sekcie IFLA so spolupracovníkmi ako všeobecný východiskový dokument.

Viac informácií nájdete na webovej stránke Sekcie IFLA.
Dostupné na internete: <www.ifla.org/VII/s10/>.